

УДК 620.97

ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Ашихміна Альона

студентка

Слюта Аліна

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри географії

Національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,

Чернігів, Україна

Анотація. У статті здійснено аналіз основ формування енергетичної моделі економічного розвитку України, дослідження ролі, факторів й наслідків масштабного впровадження відновлюваної енергетики, розкриття головних напрямів, проблем й перспективи енергетичної безпеки України; охарактеризований потенціал України як території для запровадження сталого використання альтернативних джерел енергії.

Ключові слова: відновлювана енергетика, альтернативні енергетичні ресурси, енергетичний баланс, енергетична політика, світовий ринок енергоресурсів.

На сьогодні розвиток світового господарства супроводжується дедалі більшим загостренням проблеми забезпеченості держав енергетичними ресурсами, наявність яких є запорукою стабільного розвитку національної економіки, збереження незалежності країни та її безпеки в цілому. Основною проблемою наразі являється обмеженість та нерівномірність розподілу енергетичних ресурсів серед країн, головним чинником чого виступає природні особливості, що обумовлює віднесення альтернативних джерел енергії на вищий щабель більшості країн світу.

Енергетику як головний фактор підтримки конкурентоспроможності держави, значного використання наявних енергоресурсів та проблематику

формування балансу енергетичного сектору країни досліджували в своїх роботах низка як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, серед яких особливо заслуговують уваги праці Едмона А., Сотника І., Гелетухи Г., Сидорової Д., Димитрова А., Фрідмана Д., Столярчука Я., Бусарева Д., Касича А. тощо. Позиція України головним чином залежить від наявності запасів енергетичних ресурсів, їх раціонального використання, тому важливим постає питання впровадження альтернативної енергетики в національній економічній системі країни. Головним напрямком дослідження даної роботи являється розвиток відновлюваної енергетики України й ефективності її впровадження.

Рівень забезпеченості енергоресурсами є одним із вирішальних факторів проблеми безпеки енергетичного сектору, яка поступово погіршується як на національному, так і на міжнародному рівні. Беручи до уваги недоліки найбільш вживаних енергетичних ресурсів та загальну екологічну проблему, ряд країн світу, в тому числі економічно розвинених, в межах своєї енергетичної політики приділяють увагу підвищенню ролі альтернативних джерел енергії в структурі енергетичного сектору країни й надалі займаються розробкою планів із підвищення частки відновлюваної енергетики в загальному енергетичному балансі до 30-40% [5, 6].

Відновлювана енергія – це енергія з невичерпних джерел, тобто сонячна й вітрова енергія, енергія геотермальних, океанських й гідроенергетичних ресурсів, а також рідкого біопалива, біологічного газу та біологічної маси. До експлуатаційних витрат з використання альтернативних джерел енергії не входить паливна складова, адже енергія даних джерел умовно являється безкоштовною [3].

На сьогодні альтернативна енергетика постає як найбільш динамічний сегмент світового ринку енергетичних ресурсів, відіграючи важливу роль в енергоспоживанні в умовах подальшого розвитку екологічної катастрофи світу. Ключовими чинниками розвитку енергетики відновлюваних джерел є: зниження вартості на енерготехнології у найближчому майбутньому, підвищення рівня цін на традиційні енергетичні ресурси, зростання значення

екологічних стандартів, підтримка державою розробки проєктів, які стосуються енергоефективності.

Позиція України в структурі світового розвитку альтернативної енергетики є незначною в порівнянні з провідними економічно розвиненими країнами. Відповідно до Енергетичної стратегії України частка відновлювальних джерел енергії в структурі виробництва електроенергії до 2020 року складала 5%, а до 2025 року повинна скласти 13% [1]. Щорічно в Україні збільшується частка запровадження відновлювальних джерел енергії. При цьому, хочеться відзначити, що сонячна енергетика займає перше місце серед природних джерел енергії в Україні, заливши позаду вітрову енергію. Її частка в структурі енергобалансу серед відновлюваних енергоносіїв за період 2014-2021 рр. збільшилась на 5940 МВт, при цьому частка виробництва сонячної енергетики в розрізі домогосподарств збільшилася на 933 МВт (рис. 1).

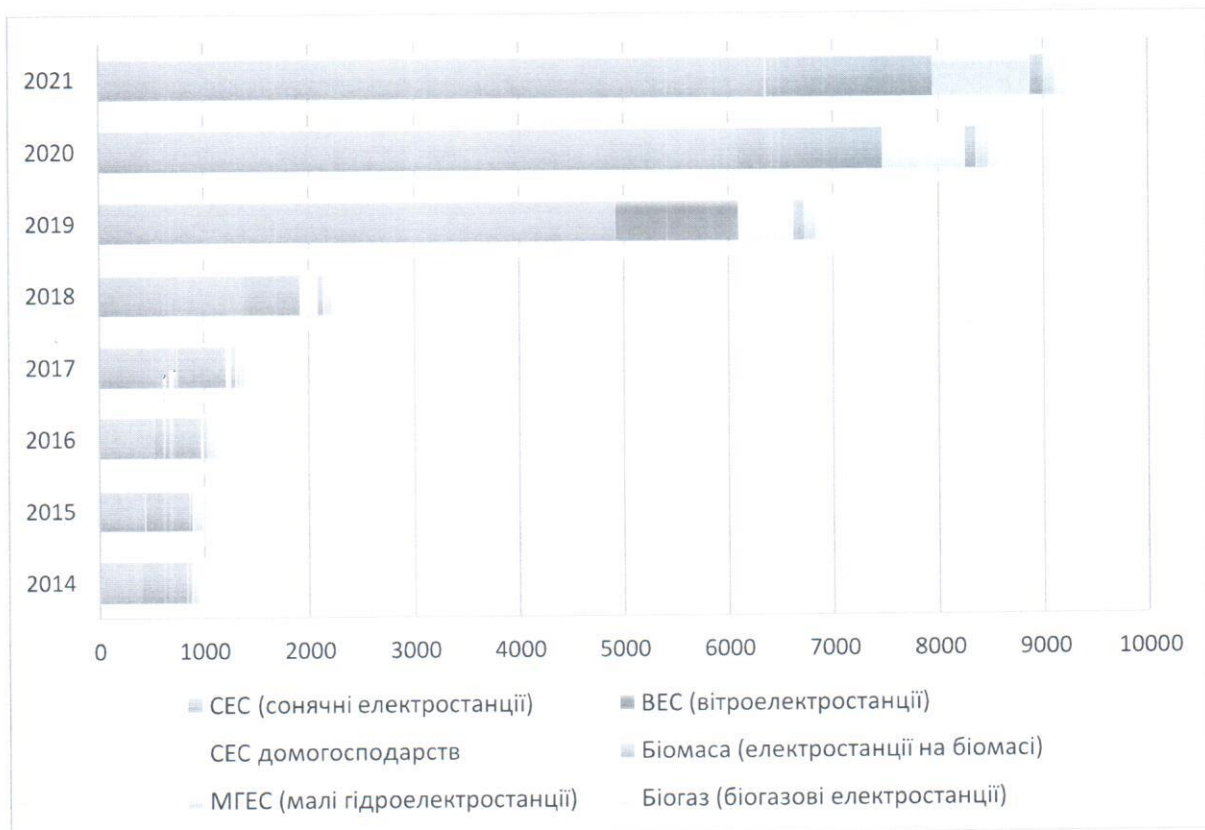

Рис.1. Динаміка споживання альтернативних видів енергоносіїв в Україні, МВт, 2014-2021 рр.

Вітрова енергія за даний період збільшила свої обсяги на 1167 МВт. Поряд з вітровою, сонячною та гідроенергетикою Україна має амбітні шанси на розвиток біоенергетики, а саме використання біопалива та біогазу. За 2014-2021 показники використання даної енергетики збільшили свої обсяги на 84 і 103 МВт. Частка гідроенергетики в розрізі 7 років зросла всього на 38 МВт [2].

За 2021 р. сонячна енергетика є лідером серед джерел відновлюваної енергії, показник якої становить 69%, 2 місце займає енергія вітру із показником у 17%. Поряд із вітровою енергією, відстаючи лише на 7%, стоїть використання сонячної енергії у розрізі домогосподарств, із значенням, яке дорівнює 10% від загального обсягу використання альтернативних джерел енергетики в Україні. Водночас, значення використання енергії біомаси, біогазу та гідротермальної енергії коливається лише в межах 1-2% [2].

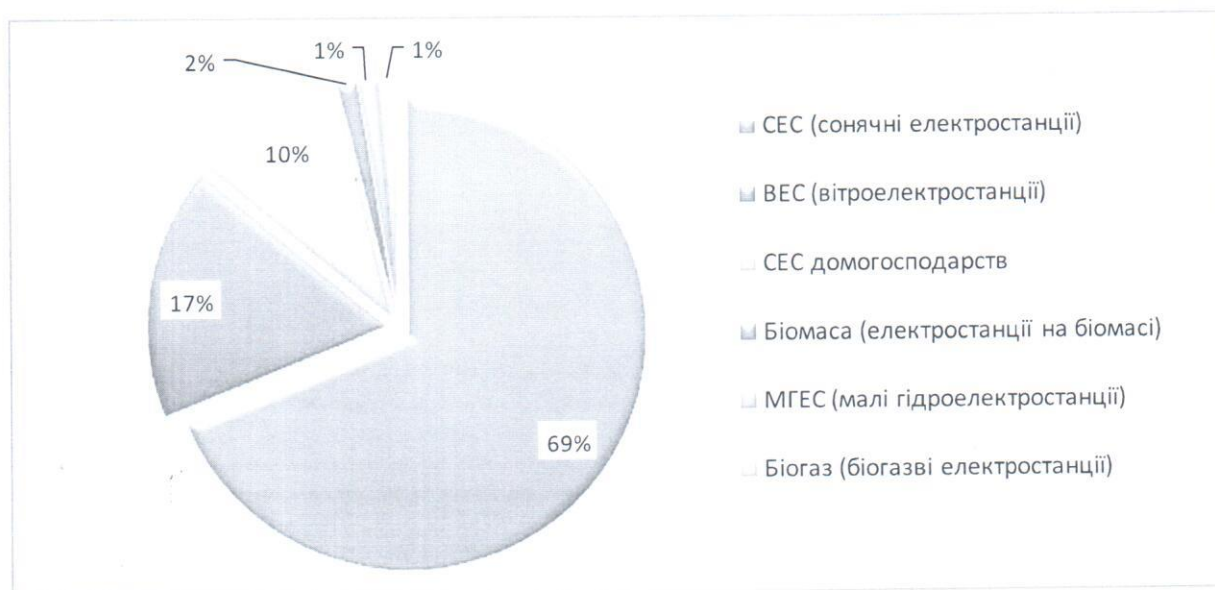

Рис. 2. Структура використання альтернативної енергетики України, %, 2021 р.

Територія України характеризується потенціалом для розвитку відновлюваної енергетики, а саме геотермальної, зокрема геопросторове положення південної частини країни надає можливість реалізації проектів з видобування вітрової, сонячної та гідрологічної енергії. Крім того, при

створення урядом пільгових умов для впровадження проєктів з подальшого розвитку відновлюваної енергетики, а також підтримка даної тенденції поступового розвитку місцевими органами влади України дозволить країні практично повністю перевести енергетичний сектор на альтернативні джерела енергії станом до 2090 р. [6].

Таким чином, Україна має сприятливі умови для широкомасштабного впровадження системи розвитку відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної енергетики. Однак існують негативні фактори, що впливають на її розвиток. Чинниками, які стримують ріст відновлюваної енергетики в Україні виступають [1]:

- 1) непрозорість отримання дозвільних документів;
- 2) зношеність електромереж;
- 3) перехресне субсидування – штучне заниження цін на електроенергію для населення;
- 4) нестабільна ситуацію в країні.

Щодо перспектив сталого використання альтернативних джерел енергії, то у зв'язку із декарбонізацією економіки України планується до 2030 року скоротити викиди парникових газів на 65% від рівня 1990 року, в результаті чого передбачається збільшення частки відновлюваної генерації до 25%. У Прогнозному балансі електроенергії об'єднаної електроенергетичної системи України на 2023 рік теж передбачено збільшення частки відновлюваних джерел енергії до 9,0% у порівнянні з 7,3% за 2021 рік. Зокрема, ринок очікує на впровадження нової системи підтримки малої розподіленої генерації Net Billing, яка дозволить власникам сонячних електростанцій продавати надлишки виробленої електроенергії постачальникам за ринковою ціною [4].

Ще одна довгоочікувана зміна до законодавства – проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії на ринкових засадах, який дозволить виробникам зеленої електроенергії виступати самостійними учасниками ринку та збільшувати доходи. Також очікується прийняття проєкту

Закону №5436-д щодо розвитку систем накопичення енергії. Проєкт передбачає створення нового учасника на ринку – оператора системи накопичення енергії, який збалансує роботу енергосистеми та підвищить стабільність електропостачання для споживачів [4].

Отже, відновлювана енергетика являється одним із головних шляхів для досягнення довгострокової енергетичної стратегії. Ресурси альтернативних джерел енергії значно перевищують рівень запасів традиційних джерел і є гарантією тенденції поступового підвищення розвитку енергетики при стійких тарифах, при цьому не завдаючи шкоди природньому навколишньому середовищу. При раціональному використанні наявних можливостей Україна може стати однією з лідерів на ринку відновлювальної енергетики, а саме сонячної. Крім цього, в Україні, в порівнянні з іншими країнами, діють вигідні тарифи без сплати ввізного ПДВ та нарахувань інфляції. Інвестування в будівництво сонячних електростанцій для отримання електроенергії з подальшим її продажем буде сприяти значному прибутку іноземним та вітчизняним інвесторам.

Підвищення ролі відновлюваних джерел енергії в структурі загального енергетичного сектору є одним з найважливіших питань національної й міжнародної безпеки. Масштабне запровадження використання альтернативної енергетики зменшує ризик енергетичної кризи та знижує залежність від коливань кон'юнктури на світовому ринку. В умовах обмеженості традиційних енергетичних ресурсів, проведення ефективної політики, яка передбачає підтримку розвитку відновлюваної енергетики дозволить Україні підвищити рівень енергобезпеки, досягти енергетичної незалежності й підвищити позицію на світовому ринку.

Список літератури:

1. Відновлювальна енергетика. Що заважає їй розвиватися в Україні? Юридична газета online. 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vidnovlyvalna-energetika-shcho-zavazhae-yiy-rozvivatisya-v-ukrayini.html>.

2. Відновлювана енергія в Україні: як змінилися потужності. Слово і Діло. Аналітичний портал. 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/10/infografika/suspilstvo/vidnovlyuvana-enerhiya-ukrayini-yak-zminylysy-potuzhnosti>.
3. Мельничук М. Д., Дубровін В. О., Мироненко В. Г. Альтернативна енергетика. Київ: АграрМедіа Груп, 2012. С.18.
4. Ринок ВДЕ. Підсумки року та перспективи 2022. Бізнес. 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/marketsvidnovlyuvana-energetika-v-ukrajini-pidsumki-roku-ta-prognozi-2022-vde-50203541.html>.
5. Романюк В. Ціна нижче нуля. *Альтернативна енергетика нарешті починає перемагати*. NewsMarket. 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.newsmarket.com.ua/2016/06/tsinanizhche-nulya-alternativna-energetika-nareshti-rochinaye-peremagati>.
6. Столярчук Я. М. Бусарєв Д. В. Новітні тенденції транснаціоналізації світового ринку енергетичних ресурсів. *Економіка та підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів*. Київ: КНЕУ, 2013. 296 с.